

TÜRKİYE - DÜNYA

EKİM -KASIM 2025

TÜRKİYE ve DÜNYA RAPORU

EDİTÖR

Prof. Dr. Selma YEL

Anahtar Parti Genel Başkan Yardımcısı
Türk Dünyası ve Uluslararası İlişkiler Başkanı

Ali Hüseyin Bitiş

Başakşehir İlçe Başkanlığı
Türk Dünyası ve Uluslararası İlişkiler Politika Başkanı

A
PARTİ

ANAHTAR PARTİ
TÜRK DÜNYASI
ve ULUSLARARASI
İLİŞKİLER BAŞKANLIĞI

İçindekiler

I. ABD – Türkiye – Batı Eksen: Yeni Denge Arayışları ve Kırılmalar	3
1) ABD–Türkiye Yakınlaşması ve Savunma Dosyaları	3
1.1) 27 Ekim 2025 — Eurofighter Anlaşması	3
1.2) 10 Kasım 2025 F-16 Block 70 sürecinin yeniden	3
1.3) 8 Ekim 2025 — Sinop Nükleer Santrali’nde ABD ortaklığı.....	5
1.4) 3 Ekim 2025 — Enerji Temelli Türkiye–ABD yakınlaşması	5
2) ABD İç Siyaseti, Şeffaflık Krizi ve Filistin Baskısı.....	6
2.2) Zohran Mamdani’nin New York Belediye Başkanlığı Zaferi; ABD’de Yeni Siyasal Dalganın Yükselişi	7
II. Türkiye, Türkistan, Çin ve Rusya: Avrasya’da Üçlü Rekabet ve Çoklu Eksen	8
2.1) Türk Dünyasında Yeni Kurumsal Yapı: C-6 Dönemi	8
2.2) 8 Kasım 2025 — Azerbaycan’da Zafer Günü Geçit Töreni	9
2.3)13 Kasım 2025 Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev’in 11 Kasım 2025’te yaptığı “Azerbaycan–Özbekistan ilişkileri müttefik düzeyine çıktı” açıklaması, Türk Dünyası’nda yeni bir jeopolitik dönemin kapısını aralamıştır;	10
III. 12–14 Kasım Jeopolitiği: Türkistan’da Üç Eksenin Aynı Anda Açıldığı Tarih.....	11
3.1)12 Kasım 2025’te Moskova’da imzalanan “Kapsamlı Stratejik Ortaklık ve İttifak” bildirisi; ...	11
3.2) Türkiye–Kazakistan Savunma ve Siyasi Hatları.....	13
3.3) Çin’in Yeni Hamlesi Ve Türkiye’nin Denge Sınavı: Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi’nin Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan Hattındaki Temasları Pekin’in Türkistan’da hem Rusya’yı hem ABD’yi dengeleyen yeni bir diplomasi fazını başlattığını gösteriyor.....	14
IV. Orta Doğu ve Türkiye: Savaş, Diplomasi ve Yeni Güvenlik Mimarisi.....	15
4.1) Filistin,-Gazze ve Batı Şeria: Türkiye’nin Diplomatik Ağırlığı	15
4.2) 15 Ekim Ateşkes Metni: Doğru Tepki, Eksik Strateji.....	16
4.3) Türkiye’nin Çok Yönlü Ama Siyasal Baskıya Açık 2025 Ortadoğu Politikası:	16
4.5) Türkiye’nin yükselen vicdan diplomasisi 19 Kasım 2025, Gazze’de Yeni Bombardıman ve Değişen Küresel Ton	17
4.6) 20 Kasım 2025; HRW’nin Savaş Suçu Raporu (Filistin bağlamında kritik kırılma) Batı’nın Suskun Duvarında İlk Büyük Yarık Oluşturdu	19
4.7) Suriye ve İsrail; 19 Kasım 2025, İsrail birliklerinin Güney Suriye’de Bariqa Köyüne İlerlemesi ve Ateşkesi Bozan Yeni Dalga	20
V. Türkiye Ermenistan Güney Kafkasya: Normalleşme, Zengezur ve Kültürel Dönüşüm.....	22
5.1) Ermenistan Okullarında Azerbaycan Türkçesi: Yüzyıllık Kapanmanın Ardından Gelen Sessiz Bir Zihin Değişimi	22
VI. Türk Dünyası – Kültürel Diplomasi ve Yumuşak Güç.....	23
6.1) Kültürel Yeniden Doğuş	23

6.2)17 Kasım 2025 Kazakistan’da Kenesary Han Camii Açıldı;	24
6.3) 11 Kasım 2024 Türkistan’da Sosyal–Kentsel Dönüşüm Bişkek’te Yeni Bir Ufuk ; “Altay Yerleşim Alanı” Resmen Başladı.	24
VII. Türk Dünyası – Ekonomi ve Finans: Yeni Bağımsızlık Hatları.....	25
7.1) 18 Kasım 2025 — Kazakistan Altın Rezervlerini 324 Tona Çıkardı:	25
VIII. KKTC – Türkiye – Türk Dünyası Üçgeni: Siyasi ve Diplomatik Yeni Dönem	26
8.1)19 Ekim 2025 KKTC Cumhurbaşkanlığı Seçimi: Erhürman Dönemi, Federasyon ve Tek Devlet Dengesi; Anahtar Parti’nin Yaklaşımı	26
IX) Türk Dünyası İslam Dünyası Türkiye Üçgeninde İnsani Diplomasi ve Yardımlaşma	26
9.1)14 Kasım 2025 BM’nin Doğu Türkistan Uygur Kadınları Raporu; ABD–Çin Rekabetinin Türkistan’a Yansıması:	26
9.2) Türkiye, Rusya ve Çin Üçgeni: Erdoğan–Bahçeli Dengesi ve Diplomatik İnce Ayar;.....	27
9.3) Türkistan Devletlerinin Sessizliği ve Türk Dünyası İçinde Hem Aidiyet Hem Kırgınlık Üretmesi	29
9.4)6 Kasım 2025 Kırgızistan Türkiye’nin Desteğiyle Suriye’ye 150 Ton İnsani Yardım Gönderdi: 29	
9.5)Kırgızistan–Mısır temasları (4-5 Kasım 2025) Türk Dünyası ve İslam Dünyası Arasında köprü diplomasisi.....	30
X. Türkiye İç Gündemi – Küresel Yansımalar	31
10.1)27 Ekim 2025 Türkiye Futbol Federasyonu Bahis Skandalı:	31

EKİM -KASIM 2025 TÜRKİYE VE DÜNYA

I. ABD – Türkiye – Batı Ekseni: Yeni Denge Arayışları ve Kırılmalar

1) ABD–Türkiye Yakınlaşması ve Savunma Dosyaları

1.1) 27 Ekim 2025 — Eurofighter Anlaşması

Türkiye'nin 20 adet Eurofighter Typhoon için imzaladığı 10,7 milyar dolarlık anlaşma, askeri kapasiteyi artıracak olsa da içinde önemli kırılmalıklar barındırmaktadır. Çünkü anlaşmanın ABD onayına bağlı olması, savunma modernizasyonunu yeniden Washington'ın siyasi tutumuna bağımlı hâle getirip Almanya'nın olası vetosu ise konsorsiyumu daha da riskli kılmaktadır. Üstelik yüksek maliyet mevcut ekonomik koşullarda ciddi bir bütçe baskısı yaratıp millî üretim önceliğiyle çelişme ihtimali vardır. Ayrıca Türkiye'nin Gazze'de bağımsız diplomasi yürüttüğü bir dönemde ABD onaylı bir savunma dosyasına girmek, Washington'ın bu meseleyi ileride baskı aracına dönüştürmesine zemin hazırlayabilecektir. Dahası, anlaşmanın Rusya ve Çin tarafından "Türkiye Batı'ya yaklaşıyor" şeklinde yorumlanması Ankara'nın Avrasya dengelerini daha hassas bir noktaya götürme ihtimalini içermektedir.

Bu tablo karşısında Anahtar Parti, süreci hem fırsat hem risk barındıran bir başlık olarak görmeli ve değerlendirmesini buna göre yapmalıdır. Savunma modernizasyonunun gerekliliği açıktır; ancak millî üretimin stratejik önceliği mutlaka korunmalıdır. Dolayısıyla ABD onayına bağlı savunma anlaşmalarının Türkiye'yi jeopolitik açıdan kırılmalılaştırdığı hatırlatılmalı ve bu gerçek dogmatik bir söylemle değil, rasyonel bir devlet aklıyla ifade edilmelidir. Ayrıca Eurofighter dosyasının Gazze, Suriye ve KKTC gibi kritik başlıklarda baskı aracına dönüşme ihtimali de göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle Türkiye'nin diplomatik esnekliğini koruyacak bir yaklaşımın benimsenmesi daha akılcı görülmektedir. Üstelik anlaşmanın ekonomik yükü, millî savunma projelerinin finansmanına öncelik verilmesi gerektiğini daha da görünür kıldığı için partimizin burada da sürdürülebilir bir stratejiyi savunması daha akılcı olacaktır.

1.2) 10 Kasım 2025 F-16 Block 70 sürecinin yeniden

İlk bakışta teknik bir savunma dosyası gibi görünse de aslında Türkiye'nin ABD baskılarına rağmen sürdürdüğü savunma bağımsızlığının nereye evrildiğini gösteren stratejik bir eşiktir. Çünkü Washington bu süreci yıllardır siyasi bir baskı aracına dönüştürmüştü; S-400 meselesi, CAATSA yaptırımları ve kongre vetoları üzerinden Türkiye'nin hava kuvvetleri modernizasyonunu frenlemeye çalışmıştır. Buna rağmen Ankara'nın müzakereleri yeniden açarken **“teknoloji transferi, yazılım erişimi ve ortak üretim” şartlarını masada tutması**, Türkiye'nin artık sadece uçak almak değil, **kendi havacılık kapasitesini tahkim etmek** istediğini net biçimde ortaya koymaktadır. 15 Temmuz darbe teşebbüsü sonrasında en büyük tasviye sürecinin Türk hava kuvvetlerinde yaşanmış olması da ABD'nin bu merkeze sızmaya çalıştığının açık göstergesidir.

F-16 paketinin ilerlemesi, bir yandan Türk Hava Kuvvetleri'nin 2030'a uzanan acil modernizasyon ihtiyacını karşılayacak; diğer yandan KAAN projesi için bir **NATO-uyumlu geçiş köprüsü** kurarak yerli savaş uçağının siyasi risklerden korunmasını sağlayacaktır. Fakat bu tablo aynı zamanda şunu da göstermektedir: Türkiye, ABD ile savunma alanında işbirliğini tamamen reddetmese bile, artık **“ABD'ye bağımlı hava kuvvetleri”** modeline geri dönmemelidir. Bu nedenle F-16 süreci, Türkiye'nin tam bağımsız savunma stratejisinin geçici ama zorunlu bir tamamlayıcısı olarak görülmeli bu yönde tedbirler alınmalıdır.

Anahtar Parti bu gelişmeyi, ne romantik bir anti-Amerikancılıkla ne de kayıtsız şartsız Batı uyumuyla değerlendirmektedir. Doğru çerçeve şudur: **“F-16 meselesi, bir uçak dosyası değil, Türkiye'nin savunma bağımsızlığının sınıdığı bir jeopolitik testtir.”** Bu nedenle partimizin bu konudaki duruşunu daha net ifade etmek istersek:

1. Türkiye'nin hava savunma bağımsızlığı vazgeçilmezi olan F-16 modernizasyonu gerekli olsa da asıl stratejik hedef **KAAN**'ın hızla devreye girmesi, motor-aviyonik-radar ekosisteminin yerli bir yapıya kavuşmasıdır.

2. ABD'nin savunma dosyalarını baskı aracına dönüştürmesine karşı yapısal çözüm üretmek Türkiye'nin savunma modernizasyonunun artık Washington'ın siyasi onayına bağlı olmaktan çıkarması gerekmektedir. Bunun için çok kaynaklı teknoloji işbirliği (Pakistan, Güney Kore, İngiltere, Malezya vb.) genişletilmesi mümkündür.

3. Türkiye, Batı ile denge kurarken kendi şartlarını belirleyen aktör olmalı ve F-16 anlaşması bir “mecburiyet” değil, Türkiye’nin KAAN’a geçişte kullanabileceği bir ara dönem olarak değerlendirilmelidir.

4. Anahtar Parti için temel söylem, “Türkiye, hiçbir uçağı hiçbir gücün lütfu olarak almaz. Bizim için esas olan, Türk semalarının güvenliğini Türk aklı, Türk teknolojisi ve Türk iradesiyle kuran bir savunma yapılanmasıdır.”

1.3) 8 Ekim 2025 — Sinop Nükleer Santrali’nde ABD ortaklığı

8 Ekim 2025 tarihinde Sinop Nükleer Santrali’ne ilişkin yapılan açıklamada, projenin ABD ve Güney Kore firmalarıyla ortaklık çerçevesinde yürütüleceği duyurulmuştur. Böylece uzun süre Rusya ile sürdürülmüş olan hazırlıklar fiilen sonlandırılmış ve proje Atlantik eksenine taşınmış bulunmaktadır. Bu tercih, Türkiye’nin enerji altyapısında Rusya’nın Akkuyu üzerinden kurduğu tek taraflı ağırlığın dengelenmek istendiğini göstermektedir; ancak Karadeniz hattında ABD varlığının artırılması, Türkiye’nin stratejik manevra alanının daraltılması riskini de beraberinde getirmiştir. Enerji bağımsızlığını çeşitlendirme hedefi açısından hamle anlamlı olsa da, kararın jeopolitik sonuçlarının titizlikle yönetilmesi gerektiği açıktır.

Bu gelişme, Türkiye’nin son dönemde Batı ile teknik ve siyasi güven tazeleme arayışının bir parçası olarak okunmuştur; fakat aynı zamanda ülke genelinde yaşanan başka olaylarla birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye’nin denge politikasının kırılma noktasına geldiği görülmektedir. Özellikle Karadeniz’de artan ABD etkisi ve Rusya’nın buna vereceği muhtemel tepkiler, Ankara’nın ittifaklar arası ince çizgide yürüme zorunluluğunu daha görünür hale getirmiştir. **Anahtar Parti açısından bu durum, ülkenin enerji politikalarında “çok kutuplu dengeyi koruyan, hiçbir blok tarafından yutulmaya izin vermeyen” bir yaklaşımın ısrarla savunulmasını gerekli kılmaktadır.**

1.4) 3 Ekim 2025 — Enerji Temelli Türkiye–ABD yakınlaşması

ABD merkezli Steptoe Risk Outlook raporunda Türkiye–ABD ilişkilerinin enerji ve özellikle LNG¹ yatırımları üzerinden yeniden tanımlanmaya çalışıldığı belirtilmiştir. Washington

¹ *Liquefied Natural Gas*, doğal gazın -162 °C’ye kadar soğutularak sıvı hâle getirilmiş formudur. Bu işlem sonucunda **hacmi 600 kat küçülür** ve çok kolay taşınır. Böylece dev tankerlere yüklenip okyanuslar üzerinden sevkiyatı mümkün olur. Boru hattı olmayan ülkelere enerji ihracatı bu yöntemle daha kolay olur. NG bugün **ABD’nin küresel enerji gücünün temel aracı** olup Avrupa’nın Rusya gazına alternatif bulma çabalarının merkezindedir. Aynı zamanda Türkiye’nin enerji arz güvenliği stratejisinin kritik parçası ve Doğu Akdeniz ve Türk Dünyası jeopolitiğini doğrudan etkileyen bir faktördür. Türkiye ise hem LNG alanında ve hem LNG işleyen,

kaynaklı bu değerlendirme, iki ülke arasında ekonomik eksenli bir yakınlaşma arayışına işaret ediyor gibi görünse de, aslında bu çerçevenin büyük ölçüde ABD'nin bölgesel enerji planlarına göre kurgulandığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle rapor, gerçek bir karşılıklı ortaklıktan çok, Türkiye'nin ABD'nin LNG'yi Avrupa'ya aktarma güzergâhı olarak tasarlanmasına yönelik bir stratejik beklentiyi yansıtmaktadır; bu da Türkiye'nin attığı her enerji adımının ABD perspektifinden yeniden "yorumlanmak" istendiğini gösterir.

Türkiye açısından bakıldığında bu çerçeve, enerji diplomasisinin Batı'da yeniden ilgi gördüğünü gösterse de; bunun Türkiye'nin enerji bağımsızlığını güçlendirmekten ziyade, Ankara'yı ABD'nin bölgesel enerji mimarisine eklemeye çalışması olduğunu farkında olmak gerekir. Böyle bir hat Türkiye'yi teorik olarak önemli bir enerji aktarım merkezine dönüştürebilir; fakat aynı zamanda Rusya ve İran gibi kritik enerji ortaklarıyla kurulan hassas dengeyi daha kırılgan bir zemine taşır. Raporda söz edilen yatırımların Türkiye'nin karbon nötr hedeflerine "katkı sağlayacağı" iddiası ise, pratikten çok diplomatik bir söylem niteliğindedir; bu nedenle **Anahtar Parti'nin yaklaşımı, bu süreci bir fırsat alanı olarak gören ve Türkiye'nin ulusal karar alma bağımsızlığını zayıflatabilecek tüm dış yönlendirmelere karşı teyakkuzda ve titiz bir değerlendirme çerçevesinde olmalıdır diye düşünülmektedir.**

2) ABD İç Siyaseti, Şeffaflık Krizi ve Filistin Baskısı

2.1) 18 Kasım 2025'te ABD'de ve Ortadoğu'da aynı gün yaşanan iki kritik gelişme; Batı Şeria'daki saldırı sonrası İsrail'in geniş kapsamlı operasyonları ve ABD Kongresi'nin "Epstein Files Transparency Act"i neredeyse oybirliğiyle kabul etmesidir. Bu gelişmeler, Washington'un hem içeride hem dışarıda ciddi bir meşruiyet sınavından geçtiğini göstermektedir. Epstein dosyalarının 30 gün içinde açıklanmasını zorunlu kılan yasa, ABD'nin kendi iç kamuoyunda hesap verebilirlik baskısını artırırken; aynı saatlerde İsrail'e verilen koşulsuz güvenlik desteği, Washington'un insan hakları söylemi ile sahadaki uygulamaları arasındaki çelişkiyi daha görünür kılmıştır. Bu iki olayın art arda gelmesi, ABD'nin içeride şeffaflık krizi yaşarken dışarıda saldırgan güvenlik politikalarını hızlandırdığı bir eşik oluşturmakta; dolayısıyla gelişmelerin **asla tesadüf olmadığını**, İsrail menfaatleri

hem de LNG depolayan bölgesel bir merkez hâline gelmiştir. ABD ile ilişkilerde enerji temel başlık haline alınmasının sebebi de LNG yatırımlarıdır. Ancak mevcut iktidarın bu gücü yeterince Türkiye lehine kullanabildiğini söylemek zordur.

doğrultusunda büyük bir jeopolitik yeniden dizaynın işaret fişekleri olduğunu düşündürmektedir.

Türkiye açısından ortaya çıkan bu tablo, doğru okunduğunda stratejik bir fırsat penceresi sunmaktadır. Türkiye, küresel sistemin “ahlaki liderlik açığı” yaşadığı bir dönemde adalet, hesap verebilirlik ve insani diplomasi ekseninde güçlü bir pozisyon üretebilir; Gazze ve Batı Şeria hattındaki insani krizler karşısında vicdanın sesi olarak İslam dünyası içinde etkinliğini artırabilir. Ne var ki mevcut iktidarın tutarsız diplomatik trafiği, verilen mesajlarla sahadaki uygulamalar arasındaki uyumsuzluk ve dış politikadaki öngörülemeslik, Türkiye'nin bu imkânların hiçbirini tam kapasiteyle kullanamadığını göstermektedir.

Anahtar Parti açısından bu konuda doğrultu açıktır: **Filistin meselesi sadece bir dış politika başlığı değil, siyaset üstü bir vicdan ve adalet sınavıdır. Türkiye'nin uluslararası sistemdeki ağırlığı; askeri kapasitesinden ziyade, insan onurunu merkeze alan, şeffaflığı savunan ve mazlumun yanında duran bir duruşla güçlenecektir. Bu nedenle Anahtar Parti, Türkiye'nin dış politikasında yeniden güven veren, tutarlı, ilkeli ve kararlı bir çizginin tesis edilmesini;** Genel Başkanımızın vurguladığı gibi “sözün gücü ile eylemin kararlılığını buluşturan bir devlet aklının” **yeniden inşasını gerekli görmektedir.**

2.2) Zohran Mamdani'nin New York Belediye Başkanlığı Zaferi; ABD'de Yeni Siyasal Dalganın Yükselişi

New York'ta 4 Kasım 2025'te yapılan seçimlerde Zohran Mamdani'nin oyların %50,4'ünü alarak belediye başkanlığını kazanması, ABD siyasetinde salt kimlik eksenli bir kırılmanın ötesine geçen derin bir dönüşüme işaret etmektedir. New York tarihinde ilk kez Müslüman, Afrika doğumlu ve Güney Asya kökenli bir ismin bu koltuğa oturması, özellikle genç seçmenlerin yüksek katılımıyla birlikte “kira denetimi, sosyal hizmetlerin güçlendirilmesi ve gelir adaleti” gibi ilerici taleplerin siyasal karşılık bulduğunu göstermektedir. Bu sonuç, Demokrat Parti içinde ilerici kanadın yeniden yükseldiğini gösterirken, Trump'ın da dâhil olduğu Cumhuriyetçiler açısından “merkezin sola kaydığı” yönünde ciddi bir uyarı niteliği taşımaktadır.

Bu tablo Türkiye açısından değerlendirildiğinde, Mamdani'nin yükselişi Batı demokrasilerinde Müslüman temsiline güç kazandırması bakımından sembolik bir anlam taşımaktadır. Ancak bu sembolizm; ABD'nin zaman zaman zorbalığa varan müdahaleci dış politikasını da, Türkiye'de yıllardır sürdürülen tutarsız ve tepkisel AK Parti yaklaşımını da meşrulaştırmamaktadır.

Anahtar Parti olarak biz, Trump döneminin buyurgan ve hoyrat siyaset dilini onaylamadığımız gibi, Washington merkezli güç odaklarının özellikle son zamanlarda başta Heybeliada Ruhban Okulu olmak üzere Türkiye'nin karar alma bağımsızlığı üzerindeki eski alışkanlıklarını devam ettirme teşebbüslerini de kabul etmiyoruz.

Türk Dünyası açısından bakıldığında Mamdani'nin zaferi, diaspora toplulukları için moral yükselten bir kırılma anıdır. ABD'de giderek büyüyen Türk kökenli nüfusun yanı sıra, tüm Türk devletlerinden gençlerin politik temsil gücünü artırabilecek yeni bir ufuk açmıştır. Genç kuşaklara "küresel ölçekte yönetime talip olmak mümkündür" mesajı verilmekte; bu mesaj özellikle New York gibi 200 bini aşan Türk nüfusuna sahip şehirlerde daha da belirgin bir itici güç yaratmaktadır. Mamdani dönemi, kültürel etkileşimlerden girişimcilik platformlarına, şehir diplomasisinden sivil katılım projelerine kadar İstanbul ve New York ekseninde çok sayıda yeni iş birliği ihtimalini gündeme getirmektedir.

Sonuç olarak Zohran Mamdani'nin New York'taki başarısı, sadece bir belediye seçimi değil; Batı'da Müslüman kimliğinin kamusal görünürlüğüne artıran tarihi bir eşik, Türkiye açısından şehir diplomasisini güçlendiren bir fırsat ve Türk Dünyası için küresel siyasete entegrasyonu hızlandıran stratejik bir adım niteliğindedir.

Anahtar Parti için güç, artık yalnızca başkentlerde değil; şehirlerde, köy ve kasabalarda ve hatta mezralarda toplumun ortak vicdanında yeniden kurulmaktadır. Biz, ne Washington'ın dayatmalarının ne de AK Parti'nin edilgen politikalarının izinde yürürüz. Nerede bir ses adalet için yükseliyorsa, orada dururuz. Nerede insan hakları tehdit altındaysa, orada söz söyleriz. Türk Dünyası'nın hikâyesini küresel siyasetin merkezine taşıyacak olan da bu kararlı, özgüvenli, vicdan temelli duruştur.

II. Türkiye, Türkistan, Çin ve Rusya: Avrasya'da Üçlü Rekabet ve Çoklu Eksen

2.1) Türk Dünyasında Yeni Kurumsal Yapı: C-6 Dönemi

Kasım 2025'te Azerbaycan'ın Orta Asya Devlet Başkanları İstişare Toplantısına tam üye olarak kabul edilmesi, Türk Dünyası tarihinde sessiz ama yön değiştirici bir jeopolitik kırılma yaratmıştır. C-6, Türkistan Türk Devlet Başkanları İstişare Toplantısı'nın genişletilmiş hâlidir. Daha önce C-5 olarak bilinen (Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Tacikistan) bu yapı, 19 Kasım 2025'te Azerbaycan'ın tam üyeliğiyle C-6'ya dönüşmüştür. Bu

gelişmeyle Azerbaycan, Türkistan'ın resmî karar mekanizmasına dâhil olmuş; Hazar havzası Türkiye, Azerbaycan ve Türkistan üçgeninin ortak jeopolitik alanına dönüşmüş; Türk Dünyası da ilk kez bölgesel bir blok mantığıyla hareket etmeye başlamıştır.

Türkiye için bu adım, Türkistan politikasında yeni bir stratejik sıçrama fırsatı anlamına gelmektedir. Artık Azerbaycan yalnız Güney Kafkasya'nın değil, Türkistan coğrafyasının da asli unsuru hâline gelmiştir. Bu, "Hazar Denizi'nin artık sınır değil, Türk Dünyası'nın iç denizi" olduğu gerçeğini de siyaseten tescil etmiştir. Ancak burada Türkiye açısından kritik bir hassasiyet vardır: C-6 formatı TDT'den bağımsız bir yapı olarak güç kazandıkça Ankara'nın merkez pozisyonunun zayıflamaması, karar alma süreçlerinin Türkiye'nin diplomatik ağırlığını gölgeleyecek biçimde kurumsallaşmaması gerekmektedir. Çünkü Kazakistan'ın son aylarda Washington–Moskova dengesi arasında yürüttüğü çok eksenli siyaset, bu yeni yapının Ankara lehine mi yoksa Ankara'nın dışında mı gelişeceği sorusunu gündeme getirmiştir.

Tam da bu nedenle Anahtar Parti, bu gelişmeyi kayıtsız bir övgüyle değil; stratejik ihtiyatla karşılamaktadır. Evet, Azerbaycan'ın C-6'ya katılımı Türk Dünyası için büyük bir imkândır; fakat bu imkânın Türkiye'nin bölgesel liderliği pahasına şekillenmesine ihtiyatla yaklaşılmalıdır. C-6'nın geleceği; Zengezur Koridoru'nun açılması, Orta Koridor'un güçlendirilmesi, Karabağ sonrası normalleşme ve KKTC'nin görünürlüğünün artırılması gibi temel meselelerde ortak bir vizyon üretip üretemeyeceğiyle sınıanacaktır. Anahtar Parti, Türk Dünyası büyürken Türkiye küçülmeyecek, bütünleşme hızlanırken Ankara devre dışı kalmayacak, coğrafya genişlerken stratejik akıl zayıflatılmayacak demektedir. Bu nedenle partimiz, Türkiye'nin bu yeni denklemde sadece paydaş değil, yön veren merkez ülke olarak konumlanması gerektiğini savunup C-6, doğru yönetilirse Avrasya'da Türk Dünyasını tarihî bir güç haline getirebileceğini ve yanlış yönetilirse Türkiye'nin masada belirleyen değil, izleyen konumuna itilmesine yol açabileceğini dikkate almaktadır.

2.2) 8 Kasım 2025 — Azerbaycan'da Zafer Günü Geçit Töreni

Azerbaycan'ın Zafer Günü töreninde Türkiye Hava Kuvvetleri'ne ait altı F-16'nın Bakü semalarında uçuşması, yalnızca ortak bir anma değildir; Türk Dünyası'nın güvenlik anlayışının yeni bir safhaya geçtiğini gösteren çok güçlü bir işarettir. Çünkü Türk jetlerinin tören alanında görünmesi, "iki devlet, tek millet" sözünün, artık sahada "iki devlet, ortak caydırıcılık"

düzeyine taşındığını göstermiş ve Türkiye böylece, Güney Kafkasya’da sadece diplomasi kuran değil, fiilen istikrar sağlayan bölgesel güç olduğunu ortaya koymuştur.

Bu görüntü, Karabağ sonrası oluşan yeni dengede Ankara’nın hem Rusya’ya hem İran’a karşı “dengeleyici hat” kurduğunu hissettirmiş ve aynı zamanda Azerbaycan ordusunun Türk savunma sanayi ürünlerine artan uyumu, Türkiye’ye hem ekonomik hem teknolojik hem de itibari bir kazanım sağlamıştır. Töreni izleyen bütün Türkistan başkentlerinde ise şu değerlendirme öne çıkmıştır: **“Türk Dünyası kendi güvenliğini kendi elleriyle kurabilir.”**

Bu nedenle söz konusu tören, Anahtar Parti’nin gelecek stratejisinde yer alan Türk Devletleri Teşkilatı bünyesinde kurulması öngörülen **“Ortak Tatbikat Komutanlığı”, “Türk Savunma Akademisi”** ve **“Türk Barış Gücü”** gibi kurumsal yapıların kapısını aralayabilecek bir eşik olarak değerlendirilmektedir. Yani, bu gelişmeyi Türkiye’nin yalnızca askeri güç gösterisi yapan bir aktör değil; **Türk Dünyası’nda barışın, güvenliğin ve istikrarın kurucu omurgasını inşa eden** ülke olma sorumluluğu kapsamında okuyoruz.

Anahtar Parti için bu tören, aynı zamanda **“Türk Yolu Stratejisi ”nin savunma boyutunun sahadaki tezahürüdür.** Türkiye’nin Azerbaycan ile geliştirdiği askeri uyumun Kazakistan’dan Kırgızistan’a, Özbekistan’dan Türkmenistan’a kadar bütün Türkistan coğrafyasına taşınması gerektiği açıktır. Bu; ortak tatbikatlardan savunma sanayi iş birliklerine, askeri eğitim burslarından lojistik ağlara, güvenlik kurumları arasında süreklilik kazanan bir bütünleşme sistemine uzanan çok boyutlu bir iş birliği anlamına gelir.

Anahtar Parti olarak biz, Türk Dünyası’nda silahın sesini değil, aklın gücünü büyötmek istiyoruz. **Caydırıcılığı savaş hazırlığı olarak değil; barışın teminatı olarak görüyoruz. Bu askeri görünürlük, doğru anlatıldığı takdirde “tehdit” değil güven, “gerilim” değil istikrar üretir. Türk Dünyası’nın kader birliğini güçlendiren de tam olarak budur.**

2.3)13 Kasım 2025 Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev’in 11 Kasım 2025’te yaptığı “Azerbaycan–Özbekistan ilişkileri müttefik düzeyine çıktı” açıklaması, Türk Dünyası’nda yeni bir jeopolitik dönemin kapısını aralamıştır;

Aliyev’in “Hazar birleştirici faktördür” vurgusu, Türkiye’nin yıllardır savunduğu “Türk Yolu–Orta Koridor” stratejisinin Azerbaycan ve Özbekistan tarafından da siyasal bir eksene dönüştürüldüğünü göstermektedir. Aynı dönemde Bakü semalarında uçan Türk F-16’ları ve Ankara–Washington arasında yeniden başlayan F-16 Block 70 görüşmeleri, Türkiye’nin hem

Türk Dünyası'ndaki hem Atlantik hattındaki ağırlığını aynı anda artıran çok katmanlı bir tablo oluşturmuştur. Anahtar Parti'ye göre bu dönem, Türkiye'nin Türk Dünyası'nın gönül merkezi ve jeopolitik omurgası olma rolünün güçlendiği; Ankara–Bakü–Taşkent hattının ise ekonomik, kültürel ve savunma boyutlarıyla kurumsallaştığı bir stratejik fırsat penceresidir.

Ancak bu olumlu tablonun yanında, Kazakistan'ın hem Güney Kıbrıs'ta Büyükelçiliği olması ve hem de Washington'da İbrahim Anlaşmalarına katılma niyetini açıklaması, Türk Dünyası içinde yeni yönelim farklarının ortaya çıktığını göstermektedir. Bu nedenle Anahtar Parti'nin yaklaşımı ne romantik Turancılığa savrulmak ne de Türk devletlerinin Batı eksenli tercihlerine sorgusuz uyum göstermektir; doğru olan, Türk Dünyası'nı ortak akıl, ortak vicdan ve ortak kültür ekseninde bir arada tutacak stratejik bir işbirliği modelidir. Parti, kardeş devletlerin farklı dış politika tercihleri üzerinden sosyal medyada provokasyon üretilmesine, karşı ülkelere öfke ya da hakaret yöneltilmesine karşı net bir duruş sergilemektedir; bu tür tutumlar hem Türk Dünyası bilincini zedeler hem KKTC'nin tanınma mücadelesini zayıflatır hem de Filistin gibi ortak vicdan başlıklarda kırılma yaratır.

Anahtar Parti için temel ilke açıktır: Türk Devletleri, küresel güçlerin gölgesine sığınarak değil; birbirinin yüreğine, adaletine ve ortak kader bilincine dayanarak yükselmelidir. Türkiye ise bu sürecin vicdani, kültürel ve stratejik omurgası olarak yön gösteren, istikrarı inşa eden ve ufuk açan aktör olmalıdır.

Bununla birlikte, kardeş ülkelerde zaman zaman Türkiye'yi dışarıda bırakan kararlar alındığında dahi; nefret üreten, ötekileştirici veya aceleci bir dil kullanılmamalıdır. Anahtar Parti'nin yaklaşımı; öncelikle kendi tabanı olmak üzere toplumu doğru bilgilendirerek, duygusal kırılmaları büyütmeden ve birlik duygusunu zedelemeyen bu süreçleri yönetmektir. Çünkü Türk Dünyası'nın geleceğini belirleyecek olan şey; çatışma dili değil, bilgece rehberlik, sükûnet ve stratejik akıldır.

III. 12–14 Kasım Jeopolitiği: Türkistan'da Üç Eksenin Aynı Anda Açıldığı Tarih

3.1)12 Kasım 2025'te Moskova'da imzalanan “Kapsamlı Stratejik Ortaklık ve İttifak” bildirisi;

Bu bildiri, Kazakistan ve Rusya hattında yeni bir dönemin başladığını işaret ederken; 14 Kasım'da Putin–Kazakistan Cumhurbaşkanı Tokayev görüşmesinin devamı niteliğindeki açıklamalar, Rusya'nın Türkistan coğrafyasında nüfuzunu yeniden tahkim etmeye yöneldiğini göstermektedir. Bu bildirge, enerji hatlarından Hazar lojistiğine, savunma koordinasyonundan KGAÖ (**Rusya liderliğinde 1992'de kurulan askerî bir ittifak, Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü**) çizgisinin güçlendirilmesine kadar geniş bir alanı kapsamakta ve Kazakistan'ın aynı ay içinde ABD'de İbrahim Anlaşmalarına yönelmesiyle birlikte okunduğunda **Türk Dünyasında çok yönlü eksenleşmenin kalıcı hâle geldiğini** ortaya koymaktadır. Artık Türkistan sahasında üç hat birden belirginleşmiş durumda olup bunlar **Ankara–Bakü–Taşkent eksenini, Astana–Washington–Tel Aviv hattı ve Astana–Moskova Avrasyacı eksenidir.**

Bu tablo Türkiye için hem yeni fırsatlar hem dikkatle yönetilmesi gereken sınavları beraberinde getirmiş ve Ankara bir yandan Kazakistan'la savunma, kültür, ekonomi ve TDT işbirliğini güçlendirirken; Astana'nın aynı anda ABD ile stratejik yatırım anlaşmaları, İsrail'le normalleşme niyeti ve Rusya ile Avrasya güvenlik ittifakı kurması, **Türkistan'daki rekabet sahasını genişletmeye başlamıştır.** Dahası, bu süreç **ABD–Çin rekabeti, Rusya'nın Ukrayna sonrası nefes alma çabası, Çin'in Uygur politikaları nedeniyle Batı tarafından sözde etik gerekçelerle baskıya alınması, Bahçeli'nin çok kutuplu yönelim vurgusu, Türkiye'nin denge diplomasisi** gibi eşzamanlı gelişmelerle birleştiğinde; Türk Dünyasında yalnız jeopolitik değil, **duygusal fikri birliktelikte ciddi uçurumlar** ortaya çıkarmıştır. Çünkü Kazakistan ve Azerbaycan vb. ülkelerin Batı ile yakınlaşması, Filistin ve KKTC gibi dosyalarda “temkinli sessizlik” üretebilmekte; bu da Türk kamuoyunda hassasiyet yaratmaktadır. İşte bu nedenle Türkiye'nin manevra alanı genişlerken aynı zamanda daha ince ayarlı hâle gelmektedir: Eğer Ankara enerji ve ticaret koridorları, enerji, savunma ve kültürel omurgada merkez ülke rolünü güçlendirirse süreç lehine dönebilir aksi hâlde Rusya ve Kazakistan yakınlaşması Orta Koridoru ve KKTC dosyasını zayıflatabilecek etkiye sahiptir şeklinde düşünülmektedir.

Bu nedenle **Anahtar Parti'nin yaklaşımı**, öncelikle Türkiye'nin Türkistan'daki çeşitlenen eksenleri bir bölünme olarak değil, **doğru yönetildiğinde pazarlık gücü artıran stratejik çeşitlilik** olarak görmesi yönündedir. Ancak bu çeşitlilik, Türk Dünyasının ortak vicdanını, KKTC'nin meşruiyet mücadelesini ve Filistin'deki adalet hassasiyetini gölgelememelidir. Anahtar Parti'nin önerisi, Türk Devletleri Teşkilatı içinde “Savunma İşbirliği Konseyi”, “İnsani Diplomasi Komitesi” ve “Türk Koridoru ve Adil Paylaşım İlkesi” gibi kurumsal

mekanizmalarla Türk Dünyasının ortak aklını güçlendirmek; Rusya ve Çin’le ilişkilerde dengeyi korurken Batı’nın etik kuşatmasına karşı bağımsız duruşu sürdürmektir. **Bu süreçte parti teşkilat mensuplarının da provokasyonlara kapılmadan, bağımsız Türk devletlerine hürmet eden bir siyasal dil kullanması; Azerbaycan’ın İsrail politikası örneğinde olduğu gibi duygusal reaksiyonların değil, stratejik aklın belirleyici olması gerekmektedir.**

Anahtar Parti’nin temel tavrı Türk Dünyası farklı yönlere açılabilir; fakat hiçbiri Türk milletinin ortak vicdanını, bağımsızlık bilincini ve birbirine olan kardeşlik sorumluluğunu gölgelememelidir yönündedir.

3.2) Türkiye–Kazakistan Savunma ve Siyasi Hatları

7 Kasım 2025’te Tokayev, Trump Temasları; 18 Kasım 2025’te Türkiye ile Kazakistan Savunma Bakanlarının Savunma Sanayi İş Birliğine Dair Kapalı Toplantı ve Güvenlik Görüşmesinin Jeopolitik Yansımaları

Kasım ayında yaşanan iki önemli temas 7 Kasım’daki Tokayev–Trump görüşmesi ve 18 Kasım’daki Türkiye–Kazakistan savunma görüşmesi, Türk Dünyası’nın jeopolitik yönelişinde yeni ve çok katmanlı bir döneme girildiğini göstermektedir. Daha önceki sayfalarda da değinildiği gibi Kazakistan’ın ABD ile ekonomik işbirliğini genişletmesi, Orta Koridoru Atlantik dünyasına bağlama niyetini açıklaması ve Abraham Anlaşmalarına yönelik sıcak mesajları, Astana’nın küresel sistemde kendine daha geniş bir manevra alanı açmak istediğini düşündürmektedir. Ancak bu adımların Gazze’de çatışmaların sürdüğü bir döneme denk gelmesi, Türk ve İslam kamuoyunda doğal olarak daha hassas bir değerlendirme ihtiyacı doğurmuştur.

Buna karşılık 18 Kasım’da Ankara’da yapılan savunma görüşmesi, Türkiye’nin Kazakistan ile stratejik ilişkilerini koruma ve Türkistan güvenlik hatlarını destekleme kararlılığının somut bir göstergesi olmuştur. Görüşmenin kapalı yürütülmesi, tarafların henüz olgunlaşmamış başlıklarda sessiz ve dikkatli ilerlemeyi tercih ettiğini düşündürmektedir. Ancak Kazakistan’ın aynı ay içinde hem Washington’la hem Moskova ile hem de Ankara ile farklı düzlemlerde yakın temaslar kurması, Türk Dünyası içindeki yönelimlerin ne kadar çok eksenli hâle geldiğini de ortaya koymaktadır. Bu çok yönlülük, doğru yönetilirse güç kazandırabilir; doğru yönetilmezse ortak hareket kapasitesini zayıflatabilir.

Bu nedenle Türkiye açısından asıl mesele, Kazakistan'ın çok taraflı dış politikasını Türk Dünyası'nın ortak menfaatlerini gözeterek bir çizgide tutabilmektir. KKTC'nin tanınma mücadelesi, Orta Koridorun adil paylaşımı ve Gazze merkezli insani hassasiyetlerin diplomatik dile yansıtılması gibi başlıklar, Türk devletlerinin Batı ile yakınlaştıkça daha ihtiyatlı konuşmaya yöneldiğini de hatırlatmaktadır. Bu durum, ilerleyen süreçte stratejik bir sessizlik riskine dönüşmemeli; Türk Dünyası'nın temel meselelerinde ortak bir vicdan dili korunmalıdır.

Sonuç olarak; **7 Kasım**, Kazakistan'ın küresel sahnede yeni ilişkiler arayışını ortaya koymuş, **18 Kasım** ise Türkiye'nin bu yönelişi dengelemeye yönelik stratejik çabasını göstermiştir. Her iki tarih birlikte değerlendirildiğinde, Türk Dünyası'nın tek yöne değil çok eksenli bir yapıya doğru ilerlediği; ancak bu çoklu yönelişin Türkiye merkezli bir ortak akılla yönetildiği takdirde güç üreteceği anlaşılmaktadır.

Bu çerçevede Anahtar Parti'nin duruşu, ne romantik beklentilere yaslanan bir Turancılık ne de koşulsuz bir Batı çizgisi olarak görülmelidir. Parti; Gaspıralı'nın "dilde-fikirde-işte birlik" şiarıyla günümüzün diplomatik gerçekleriyle buluşturan, bağımsız karar alma hakkına saygı duyarken ortak menfaatlerin zayıflamasına izin vermeyen dengeli ve akılcı bir çizgiyi savunmaktadır. Kazakistan'ın Abraham Anlaşmalarına yönelmesi bir kopuş değil; fakat dikkatle yönetilmesi gereken yeni bir diplomatik açılım olarak görülmektedir. Aynı şekilde, Ankara'daki temaslar da Türkiye'nin Türk Dünyası'nın güvenlik omurgasını güçlendirme kararlılığının ifadesi olup Anahtar Parti'nin rolü ise bu süreci hem vicdan hem stratejik akıl çerçevesinde okuyarak, Türk Dünyası'nın geleceğini sağlam bir kurumsal zemine taşıma istikametindedir.

3.3) Çin'in Yeni Hamlesi Ve Türkiye'nin Denge Sınavı: Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi'nin Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan Hattındaki Temasları
Pekin'in Türkistan'da hem Rusya'yı hem ABD'yi dengeleyen yeni bir diplomasi fazını başlattığını gösteriyor.

Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi'nin Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan'ı kapsayan Türkistan turu, "Bir Kuşak Bir Yol" projesinin yeni fazının başlatıldığı bir döneme denk gelmiştir. Pekin, bu ziyaretle hem bölgedeki ekonomik varlığını canlandırmayı hem de Moskova'nın artan nüfuzunu dengelemeyi hedeflediğini düşündürmektedir..

Türkiye açısından bu gelişme iki yönlü okunmalıdır: **Öncelikle** Çin'in Türkistan'daki ekonomik etkisinin yeniden yükselmesi, Ankara'nın yürüttüğü **Orta Koridor–Türk Yolu vizyonu** ile doğal bir rekabet alanı oluşturabilir. **Diğer taraftan Pekin'in altyapı ve ulaşım yatırımlarını artırması, Türk Devletleri Teşkilatı ülkelerinde ticaret, lojistik ve ekonomik kapasiteyi büyüteceği için Türkiye'nin bölgesel bütünleşme hedeflerine dolaylı fırsatlar da sunabilir.** Bunun için Ankara'nın klasik bir “denge diplomasisi” takip etmesi gerekmekte olup Türkiye hem Çin'le rekabeti yönetmeli, hem de Türk Dünyasının ekonomik ve stratejik koordinasyon merkezi olma rolünü pekiştirmelidir.

Anahtar Parti bu nedenle Türkiye'nin, Türkistan coğrafyasında ne Çin'in gölgesinde kalmasını ne de küresel rekabetin pasif izleyicisi olmasını istememektedir. Türk Dünyası'nın “dilde-fikirde-işte birliğini” hızlandırmak, kültürel ve stratejik işbirliğini derinleştirmek ve Orta Koridor'da merkezin Türkiye olduğu yeni bir denge kurmak temel hedeftir. Ancak bu denklemin değişmez ön şartı açıktır: **Doğu Türkistan Türklerinin daha insani şartlarda, tüm demokratik kazanımlar çerçevesinde yaşama hakkı korunmalı ve bu mesele Türk Dünyası vicdanının kırmızıçizgisi olmaya devam etmelidir.**

IV. Orta Doğu ve Türkiye: Savaş, Diplomasi ve Yeni Güvenlik Mimarisi

4.1) Filistin,-Gazze ve Batı Şeria: Türkiye'nin Diplomatik Ağırlığı

13 Ekim 2025'te Şarm El Şeyh'te düzenlenen Gazze Barış Zirvesi, uzun süredir kaybedilen diplomatik ağırlığı yeniden hissettirme fırsatı sunmuş ve Türkiye, zirvede aktif bir rol üstlenerek hem Batı hem de Arap dünyasında “kriz çözümünde merkez ülke” görüntüsünü kısmen geri kazanmıştır. Fakat tüm bu olumlu tabloya rağmen, hükümetin son yıllarda yürüttüğü tutarsız diplomasi nedeniyle bu fırsatlar tam anlamıyla değerlendirilememiştir. Arap dünyasıyla zaman zaman kopan ilişkiler, Filistin meselesinde atılması gereken adımların gecikmesine sebep olmuştur. Türkiye'nin zirvede “sivillerin korunması” ve “kalıcı ateşkes” vurgusunu öne çıkarması, milletimizin vicdani hassasiyetleri açısından doğru bir duruş olsa da; aynı hassasiyetin içerideki uygulamalara, söylemlere ve gerçek politika üretimine yeterince yansımamış olması doğal bir tereddüt yaratmıştır. Yine de Türkiye'nin insani diplomasi kapasitesinin güçlü olması, doğru yönetildiği takdirde Orta Doğu'da itibarlı bir yer kazanabileceğini göstermektedir.

4.2) 15 Ekim Ateşkes Metni: Doğru Tepki, Eksik Strateji

15 Ekim 2025'te Donald Trump'ın yanı sıra Katar, Mısır ve Türkiye'nin ortak yürüttüğü temaslara İsrail– Hamas hattında bir ateşkes metni gündeme gelmişti. Ancak hemen arakasından İsrail'in yine sivillere yönelik katliamlarıyla bu ateşkes büyük ölçüde ortadan kalktı. Bu süreçte Türkiye'nin özellikle “bağımsız gözlem mekanizması” şartını ısrarla vurgulaması ise devletimizin kimliğini, tarafsızlığını ve uluslararası hukuka bağlılığını koruma açısından yerinde ve doğru bir taleptir. Ancak sorun tam da burada ortaya çıkmaktadır:

Türkiye tekil anlarda doğru tepkiler verse de bunları uzun vadeli, tutarlı ve stratejik bir dış politika çerçevesine bağlayamadığı için etkisi sınırlı kalmaktadır. Hâlbuki Filistin'de yaşanan ağır insan hakları ihlallerine Ankara'nın gür bir sesle karşı durması hepimiz için millî ve vicdanî bir zorunluluktur; bu duruşun diplomasi masasında da gerçek karşılığını bulması ancak öngörülü, tutarlı ve uluslararası ağırlığını doğru kullanan bir devlet aklıyla mümkündür.

Bugün doğru yönde atılan adımların Gazze dışındaki diğer dosyalarda aynı kararlılık ve bütünlükle sürdürülmemesi, Türkiye'yi giderek “sözü güçlü, etkisi dar” bir konuma itmektedir. Bizim arzumuz; Türkiye'nin vicdanı olarak masada da güçlü olabilmesidir. Bunun yolu ise tutarlılığı yüksek, ilkeleri net ve stratejisi uzun soluklu bir dış politika yaklaşımından geçmektedir. Genel Başkanımızın “Biz konuşmayacağız gideceğiz ve sorunu çözeceğiz” ifadesini bu anlamda yeniden hatırlamakta fayda vardır.

4.3) Türkiye'nin Çok Yönlü Ama Siyasal Baskıya Açık 2025 Ortadoğu Politikası:

2025 sonu itibarıyla Türkiye, enerji, güvenlik ve diplomasi alanlarında yeniden çok yönlü bir çizgi izlemektedir. ABD ile enerji işbirliği, Mısır'la yeniden işleyen diplomatik zemin ve Katar ile ortak insani pozisyon Türkiye için önemli fırsatlar sunmaktadır. Ancak muhalefet açısından bakıldığında fotoğrafın eksik tarafı da açıktır: **Türkiye, çok yönlü bir politika izliyor gibi görünse de, dış baskılara açık, kırılğan ve yeterince şeffaf olmayan bir diplomasi yöntemi nedeniyle potansiyelini tam kullanamamaktadır.** Gazze'de doğru sözleri söyleyen Ankara, bunu uluslararası hukuk mekanizmalarında güçlü girişimlere dönüştürmekte zorlanmakta; ABD ve İsrail'le yürütülen perde arkası görüşmeler toplumsal vicdanla örtüşmeyen bir görüntü vermektedir. Buna rağmen Türkiye'nin doğal konumu, tarihsel sorumluluğu ve bölgesel birikimi güçlüdür. Sorun, devlet kapasitesinde değil; bu kapasitenin siyaseten nasıl kullanıldığındadır.

Anahtar Parti için Filistin meselesi siyaset üstü bir vicdan meselesidir ve Türkiye'nin dış politikadaki ağırlığı, yalnızca askerî imkânlarından değil, adalet, şeffaflık, insan onuru ve mazluma sahip çıkan ahlaki çizgisinden güç almalıdır diye düşünülmektedir. Türkiye hem Batı'dan hem bölgedeki aktörlerden gelebilecek baskılara kapılmadan, kendi akli ve kendi öncelikleriyle şekillenen bağımsız bir diplomasi zemini kurmak zorundadır. Çok yönlü dış politika kaçınılmazdır; ancak bunun ilkesiz bir savrulmaya dönüşmesine izin verilmemeli, Türkiye'nin duruşu net, tutarlı ve güven veren bir eksenle ilerlemelidir. Anahtar Parti bu noktada Türkiye'nin ne bütünüyle Batı'ya tutunarak yükselebileceğini ne de yalnız başına bir bölgesel güç olduğunu iddia ederek gerçekçi bir denge kurabileceğini düşünmekte; Türkiye'nin gücünün, ancak hem vicdanı hem stratejik akli aynı anda taşıyan dengeli bir diplomasiyle mümkün olduğuna inanmaktadır.

4.4)17 Kasım 2025'te İsrail'in Deir al-Balah'ta bir Filistinli direniş liderini hedef alarak öldürmesi, Gazze'de tansiyonu yeniden tırmandırırken; ABD'nin "İsrail'in meşru müdafaa hakkı vardır" açıklaması Washington'un denge söylemini bir kez daha Tel Aviv'in lehine çevirdi. Bu tablo, Türkiye'nin hem bölgesel hem küresel düzeyde üstlendiği "vicdani aktör" rolünü daha görünür kıldı. Ankara, Arap dünyası ile Batı arasında insani diplomasi çizgisini koruyarak Gazze'deki adaletsizliğe dikkat çekerken, 2026 için hazırladığı "Gazze Yeniden İmar Konferansı" girişimini de uluslararası sahnede daha güçlü bir konuma taşıdı. Bu gelişmeler, 16–17 Kasım hattında Türkiye'nin bir yandan Avrasya'daki rekabet ve işbirliği denklemini yönetirken, diğer yandan İslam dünyasında adalet, merhamet ve insani sorumluluk eksenli politikaları aynı anda yürütmesi gereken çok katmanlı bir döneme işaret ediyor. Anahtar Parti açısından: Türkiye ne Gazze'deki zulme sessiz kalabilir ne de jeopolitik rekabetin dar kalıplarına sıkışabilir. Doğru yol, hem Türk Dünyası'nda iş birliği akıl ve adalet merkezli duruşu hem de Filistin'de mazlumların yanında duran vicdani liderliği birlikte yürütmektir.

4.5) Türkiye'nin yükselen vicdan diplomasisi 19 Kasım 2025, Gazze'de Yeni Bombardıman ve Değişen Küresel Ton

Ekim-Kasım 2025 boyunca Gazze'de yaşanan ağır saldırılar, Türkiye'nin insani ve diplomatik sorumluluk alanını yeniden şekillendiren kritik bir sürece dönüşmüştür. 16 Ekim'de Mehmet Güllüoğlu'nun ABD ile eşgüdüm içerisinde "Gazze İnsani Yardım Koordinatörü" olarak görevlendirilmesiyle, Ankara'nın sahadaki acıyı azaltma iradesi somutlaştırılmış; aynı zamanda Washington'la yeni bir insani diplomasi hattı kurulmuştur. Böylece Türkiye, tepki veren bir

ülke konumundan çıkarak sahada doğrudan sorumluluk üstlenen bir aktör olarak konumlandırılmıştır.

Ancak 25 Ekim’de İsrail’in Gazze merkezine düzenlediği yoğun hava saldırılarıyla ateşkes zemini zayıflatılmış; dört gün süren bombardıman sonucunda üç Filistinli hayatını kaybetmiştir. ABD’nin “İsrail’in güvenlik hakkını destekliyoruz” açıklaması, itidal çağrılarının sahadaki gerçekliği değiştirmeye yetmediğini göstermiştir. Buna rağmen Türkiye’nin yürüttüğü insani koordinasyon faaliyetleri ve arabuluculuk girişimleri, hem bölgedeki vicdani sorumluluğunu güçlendirmiş hem de uluslararası görünürlüğünü artıran bir diplomasi çizgisi oluşturmuştur.

19 Kasım 2025’te İsrail Hava Kuvvetleri tarafından Gazze’nin kuzeyine yönelik gerçekleştirilen yoğun bombardımanda 25’ten fazla Filistinli yaşamını yitirmiştir. Aynı gün ABD tarafından yapılan “sivil kayıplar azaltılmalıdır” açıklaması ise Washington’ın ilk kez ton düşürdüğünü göstermiş; uluslararası baskının artık göz ardı edilemeyecek bir seviyeye ulaştığı ortaya koyulmuştur. Böylece kriz yalnız askerî değil, derin bir ahlaki ve siyasi sınav hâline gelmiştir.

Bu süreçte Türkiye, Gazze’nin yeniden inşası, insani koridorların oluşturulması ve sivillerin korunması gibi başlıklarda doğal bir lider ülke konumuna gelmiş olsa da mevcut iktidarın diğer birçok konuda olduğu gibi bu konuda da zaman zaman dağınık ve tutarlı olmayan söylemleri, Türkiye’nin sahip olduğu vicdani üstünlüğün kurumsallaştırılmasını zorlaştırmıştır. Tam da bu noktada Anahtar Parti’nin yaklaşımı belirleyici hâle gelmiştir.

Genel Başkanımız Yavuz Ağırlioğlu’nun Gazze’ye yardım konvoyların engellenmesini müteakip dile getirdiği, “Sen tırların içine bin; ben de yanına oturacağım, namus sözü!” çıkışı, partimizin bu konudaki samimiyetini ve kararlılığını ortaya koyan en net ifadelerden birisidir. Bu söz, Anahtar Parti’nin Gazze için sadece konuşan değil, gerektiğinde sahaya inen, risk alan, bedel ödemeye hazır bir siyasi iradeye sahip olduğunu göstermektedir.

Yine Genel Başkanımızın altını çizdiği gibi, “Biz iktidar olduğumuzda bu meselede kürsülerde uzun konuşmalarla vakit kaybetmeyecek; ne gerekiyorsa onu yapacağız” ifadesi de Gazze potlikamızın mihenk taşı niteliğindedir.19 Kasım’da yaşanan ağır saldırılar ve uluslararası sistemin içine düştüğü çifte standart, bu yaklaşımın ne kadar hayati olduğunu bir kez daha göstermiştir.

4.6) 20 Kasım 2025; HRW'nin Savaş Suçu Raporu (Filistin bağlamında kritik kırılma) Batı'nın Suskun Duvarında İlk Büyük Yarık Oluşturdu

20 Kasım 2025'te **Human Rights Watch**'ın "İnsan Hakları İzleme Örgütü" İsrail'i Batı Şeria'da binlerce Filistinliyi zorla tahliye ettiği için açıkça "**savaş suçu işlemekle**" suçlaması, yalnızca bir insan hakları raporu değil; Batı'nın on yıllardır kendi dışındaki dünyaya karşı kurduğu duvarın **ilk kez içerden çatladığı tarihî bir andır**. HRW, Roma Statüsü'nü² işaret ederek Lahey Ceza Mahkemesi'nin³ yetkisini fiilen gündeme taşımış; böylece İsrail'in "dokunulmaz devlet" zırhının Batı hukuk çevrelerinde dahi sorgulanmaya başladığını göstermiştir. Türkiye'nin açıklamasındaki "gecikmiş ama önemli" vurgusu ise diplomatik nezaketle örtülmüş güçlü ama bir o kadar da gecikmiş bir haklılık ilanıdır; zira mevcut Ak Parti Hükümeti, yıllardır Filistin'de yaşananları sadece kınamakla yetinmektedir.

İsrail'le ilgili bu gelişme, aynı zamanda Batı'nın Hristiyan çoğunluklu devletlere yönelik geçmiş uygulamalarıyla kıyaslandığında da çarpıcı sonuçlar vermekte olup HRW daha önce Sırbistan'ı (Bosna-Kosova), Etiyopya'yı (Tigray) ve Ukrayna'daki radikal milisleri savaş hukuku ihlalleriyle suçlamış olsa da, **hiçbirinde İsrail kadar "doğrudan devlete dönük, politik ağırlığı yüksek" bir suçlama** görülmemiştir. O nedenle İsrail kararı, HRW tarihinde en sert ve en politik çıkışlardan biridir demek mümkündür.

Bu sertliğin arka planında tek bir güç değil, **Batı dünyasının kendi iç krizleri** bulunmaktadır: ABD'de üniversiteleri sarsan Filistin protestoları, Demokrat tabandaki güçlü Filistin yanlısı dalga, Cumhuriyetçilerin şeffaflık baskısı ve Epstein Yasası sonrası yükselen siyasal hesap sorma iklimi; Avrupa'da milyonluk Filistin yürüyüşleri ve **Avrupa Parlamentosu'nda (AP)** büyüyen "insani baskı bloğu"; ve küresel ölçekte ABD ve Çin rekabetinin yarattığı yeni maliyet hesapları. Tüm bunlar, Washington'ın İsrail'e verdiği koşulsuz desteğin artık sürdürülemez olduğunu gösteren bir jeopolitik kırılma üretmiştir. HRW'nin raporu, bu kırılmanın "sivil toplum kanadından" verilen en net sinyaldir.

² **Roma Statüsü**, Uluslararası Ceza Mahkemesi'ni (UCM) kuran ve savaş suçları, insanlığa karşı suçlar, soykırım ve saldırı suçu gibi en ağır uluslararası suçların yargılanma esaslarını belirleyen temel uluslararası sözleşmedir. 1998'de Roma'da kabul edilen bu statü, devletlere UCM'nin yetkisini tanıma ve uluslararası ceza adaletine katkı sunma yükümlülüğü getirir.

³ **Lahey Ceza Mahkemesi**, yani Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM), Roma Statüsü'ne dayanarak savaş suçları, insanlığa karşı suçlar, soykırım ve saldırı suçunu işleyen kişileri yargılamak üzere kurulmuş uluslararası bir yargı organıdır. Merkezi Hollanda'nın Lahey kentinde bulunan mahkeme, devletlerden bağımsız çalışır ve bireyleri uluslararası hukuk önünde sorumlu tutmayı amaçlar.

Türkiye açısından ortaya çıkan tablo çok katmanlıdır. Bu açıklama, Ankara'nın yıllardır çoğu zaman yalnız kalsa da sabırla yürüttüğü **uluslararası hukuk temelli Filistin diplomasisinin** küresel meşruiyet kazandığını teyit etmektedir. Fakat aynı zamanda daha önce de ifade edildiği üzere mevcut iktidarın yıllardır sergilediği tutarsız Filistin politikalarının, Türkiye'nin haklılığının ancak Batı'nın uyanmasıyla görünür hâle gelebildiğini acı biçimde ortaya koymuştur. İşte tam burada Anahtar Parti'nin yaklaşımı, Filistin meselesini günübirlik tepkilerle değil; devlet aklı, uluslararası hukuk ve kalıcı diplomasi mekanizmalarıyla yürütülmesi gereken bir vicdan meselesi olarak görmektedir.

Genel Başkanımız Yavuz Ağırlioğlu'nun yıllardır altını çizdiği gibi, “Gazze’de susan herkes insanlığını kaybeder; biz mazlumun diniyle değil, mazlumiyetiyle ilgileniriz” sözleri bu konuda ne yapılması gerektiğini özetlemektedir.. Yavuz Bey’in bu konudaki kararlılığını en iyi özetleyen sözlerinden biri diğeri de şudur: “Biz Gazze için sadece konuşmayız; gerektiğinde bedel ödemeye de hazırız.” Bu duruş, Anahtar Parti’nin Filistin politikasının hem vicdani hem stratejik temelini oluşturmaktadır.

Bu çerçevede Anahtar Parti, Türkiye’nin BM, İİT ve Avrupa Konseyi gibi platformlarda açılan diplomatik alanını, haklılık zeminini kurumsallaştırarak güçlendirmesi gerektiğine inanmaktadır. Filistin meselesi, dönemsel çıkışlarla değil; hukuk temelli stratejik iletişim, uluslararası kamuoyunun doğru yönetimi ve etkin insani diplomasiyle yürütülmelidir. Anahtar Parti’nin hedefi, Türkiye’nin Gazze’de sadece tepki veren değil; adaleti kuran, insani koridorları şekillendiren ve uluslararası hukuk mekanizmalarını harekete geçiren kurucu aktör konumuna yeniden yerleşmesidir. 19 Kasım’da yaşanan ağır saldırılar da bu yaklaşımın ne kadar hayati olduğunu açıkça ortaya koymuştur.

4.7) Suriye ve İsrail; 19 Kasım 2025, İsrail birliklerinin Güney Suriye’de Bariqa Köyüne İlerlemesi ve Ateşkesi Bozan Yeni Dalga

4–6 Kasım 2025 arasında ilan edilen kısa süreli insani ateşkese rağmen İsrail’in verdiği taahhütlere sadık kalmaması, Gazze ve Batı Şeria sınırlarını aşarak Suriye’nin güneyine taşan yeni bir askeri hareketliliğe zemin hazırlamıştır. İsrail birliklerinin Bariqa köyüne ilerlemesi, yalnızca bir operasyon değil; ateşkes rejiminin açık ihlali ve Golan hattını(su kaynakları) fiilen genişletme girişimi olarak değerlendirilmektedir. Bu bölgede İran destekli milislerin varlığını gerekçe gösteren İsrail, “önleyici güvenlik” kavramını yeniden sahaya sürmüştü; fakat fiiliyatta Suriye egemenliğini aşındıran yeni bir askeri baskı kuşağı oluşturmuştur.

Türkiye açısından bu hamle, Suriye denklemine şu alanlarda baskı üretmiştir: Güneyde oluşan yeni İsrail hattı, kuzeyde Türkiye’nin Tel Rıfat–Azez ekseninde kurduğu dengeyi zorlamaya

başlamıştır; Arap dünyasında “barışçı denge unsuru” olma iddiasındaki Ankara, uluslararası platformlarda bu ihlalleri telafi etmek zorunda kalmıştır; Ürdün ve Lübnan sınırlarındaki gerilimler ise Türkiye’yi güvenlik ve istihbarat koordinasyonunu yeniden yapılandırmaya mecbur bırakmıştır. Bu tablo, Suriye dosyasında askeri reflekslerden çok, istikrara dayalı bir diplomasi çizgisinin artık zorunlu hâle geldiğini ortaya koymuştur.

Genel Başkanımız Yavuz Ağırlioğlu, Suriye meselesini Türkiye’nin son yıllarda ödediği en ağır stratejik bedellerden biri olarak görmekte ve bu konudaki temel eleştirisini “aceleci, duygusal ve öngörüsüz bir dış politika tercihinin sonuçları” şeklinde özetlemektedir. Ona göre Türkiye, iç savaşın ilk yıllarında rejim değişikliğini önceleyen hatalı bir stratejinin içine sürüklenmiş, radikal unsurların dengesi doğru okunamamış ve bu yanlış tercihler hem güvenlik tehdidini hem de kontrolsüz sığınmacı akını Türkiye’nin omuzlarına yüklemiştir. Bu nedenle Ağırlioğlu, komşu ülkelerin iç siyaset mühendisliğine taraf olunamayacağını, Türkiye’nin devletlerin iç hesaplaşmalarının değil milletlerin acısının yanında durması gerektiğini ifade etmektedir. Suriye’nin toprak bütünlüğünün çökmesi, bölge ülkelerinin farklı aktörler tarafından barışa zorlanması ve yıllarca sürdürülen rejim değişikliği ısrarının Türkiye’ye çıkardığı ağır maliyet, onun değerlendirmelerinde sürekli altı çizilen temel başlıklardır.

Bugün açıkça görülmektedir ki; **Suriye ve Irak’ta fiilen inşa edilen sözde Kürdistan bölgeleri, planlı ve kademeli bir şekilde birbirine eklemlenme sürecine sokulmuştur.** Bu süreç yalnızca bölgesel dengeleri değil, Türkiye’nin güvenlik mimarisini ve Türk Dünyası’nın jeopolitik bütünlüğünü doğrudan etkileyecek niteliktedir.

Genel Başkanımız, özellikle PKK/YPG’nin ABD tarafından “kara gücü” ilan edilmesine karşı en sert itirazı yükselten siyasetçilerden biridir. “PKK’nın diğer bir koluna devlet kurdurmaya çalışanlara susarsak, bu coğrafyada vatansız kalırız” sözleri, hem Türkiye’nin güvenlik hassasiyetini hem de Suriye’deki askerî varlığın zorunlu olduğunu anlatan çarpıcı bir ifadedir.

Partimiz, sığınmacı politikası konusunda da aynı netliktedir; bu politikanın yanlış kurgulanmasıyla yükün devlet tarafından değil, milletin sırtında taşındığını söyler. Ona göre çözüm, uluslararası finansmanla desteklenen onurlu ve güvenli dönüş planının

kurulmasıdır. Esad meselesinde ise “yanlışta ısrar edildiğini”, zamanında diplomasi kanalları açılsaydı bedelin bu kadar ağır olmayacağını dile getirir ve Türkiye’nin artık karşılıklı güvenlik temelli bir masa kurmak zorunda olduğunu savunur. Bütün bu yaklaşım, Anahtar Parti’nin Suriye politikasında da açık biçimde görülmektedir: duygusal değil stratejik akıl, iç politikaya malzeme edilen değil kurumsal diplomasiyle yönetilen bir süreç ve Türkiye’nin güvenliğini önceleyen; fakat komşu halkların huzurunu da gözetilen bir devlet anlayış. Sonuç olarak mevcut iktidarın tutarsız ve dağınık Suriye politikası bölgesel güvenlik mimarisini zayıflatırken, Anahtar Parti hem ulusal çıkarı hem de bölgesel barış idealini merkeze alan bir stratejik akıl önermektedir.

V. Türkiye Ermenistan Güney Kafkasya: Normalleşme, Zengezur ve Kültürel Dönüşüm

5.1) Ermenistan Okullarında Azerbaycan Türkçesi: Yüzyıllık Kapanmanın Ardından Gelen Sessiz Bir Zihin Değişimi

7 Kasım ve 18 Kasım 2025’te Ermenistan Eğitim Bakanlığı’nın Erivan’daki üç okulda Azerbaycan Türkçesini seçmeli ders olarak başlatma kararı, Kafkasya’da yüz yıldır süren zihinsel duvarlarda ilk gerçek çatlak oluştuğunu gösteren tarihî bir eşiği işaret etmektedir. Bu karar basit bir müfredat güncellemesi değil; Karabağ savaşı sonrası oluşan yeni jeopolitik dengelerin Erivan tarafından sessizce kabul edildiğinin açık göstergesidir. Ermenistan artık bölgenin değiştiğini görmek zorunda kalmıştır: Azerbaycan zayıflayan değil güçlenen aktördür; Türkiye Güney Kafkasya’nın tartışmasız merkezidir; Rusya’nın çekişmesiyle doğan boşluk Ankara ve Batı tarafından doldurulmaktadır.

Bu nedenle Türkçenin müfredata girişi, Erivan’ın “Türkiye ve Azerbaycan’la çatışarak gelecek kurulamayacağını” kabullendiği bir normalleşme adımıdır. Aynı zamanda ABD ve AB’nin son dönemde yürüttüğü Erivan, Bakü ve Ankara hattındaki yumuşatma programlarının da bu süreci desteklediği açıktır; fakat unutulmamalıdır ki bu açılımın gerçek itici gücü Batı değil, sahadaki Türk gerçeğidir: Karabağ zaferi, Zengezur baskısı, Türk Dünyası’nın yükselişi ve Türkiye-Azerbaycan ortaklığının kalıcılığıdır.

Azerbaycan açısından bakıldığında bu gelişme, siyasî üstünlüğün kültürel alana da yansıdığı bir döneme işaret etmektedir. Ermenistan’da Türkçe bilen bir genç kuşağın doğması, orta vadede sınırların açılması, ticaretin hızlanması ve Zengezur hattına yönelik toplumsal direncin

azalması gibi sonuçlar doğurabilir. Bu da Güney Kafkasya'nın uzun vadeli barış mimarisinin kültürel temelini güçlendiren bir gelişmedir.

Türkiye açısından bu karar, hiçbir çatışmaya girmeden, hiçbir krizi tırmandırmadan, hiçbir maliyet üretmeden elde edilmiş sessiz ama güçlü bir diplomatik kazanımdır. Türkçe eğitiminin Erivan'da kabul görmesi, Türkiye'nin yumuşak gücünün Kafkasya'da ne kadar belirleyici hâle geldiğini göstermektedir. Fakat bu noktada abartılı bir iyimserlik değil; dikkatli, temkinli ve stratejik bir okuma gereklidir. Çünkü Erivan'ın tercihi samimi bir dönüşümden çok, mecbur kaldığı jeopolitik uyumun sonucudur. Türkiye ve Azerbaycan'ın ilk zaafa düşmesi halinde yine ilk haline dönebilir.

Anahtar Parti, Ermenistan okullarında Azerbaycan Türkçesi öğretiminin başlamasını, Kafkasya'da yüzyıllık çatışmaların ardından ortaya çıkan önemli bir sosyolojik değişim olarak görmektedir. Ancak, bu adımın tek başına kalıcı barışın garantisi olmadığını da farkındadır. Bizce mesele; duygusal iyimserliklere kapılmadan, bu gelişmeyi Türk Dünyası vizyonu, millî hafıza ve bölgesel adalet ilkesiyle uyumlu bir stratejiye dönüştürme meselesidir.

Anahtar Parti bu süreci, doğru yönetildiği takdirde Zengezur'dan başlayıp Kafkasya'nın genelindeki ekonomi vb sahalardaki iş birliklerine kadar uzanabilecek bir dönemin toplumsal zeminini oluşturabilecek kıymetli bir adım olarak değerlendirmektedir. Bu nedenle gelişmenin temkinle, sabırla ve Türkiye'nin millî çıkar çizgisinden en küçük sapma olmadan takip edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Azerbaycan'la gardaşlık hukukunu koruyan fakat dış telkinlere teslim olmayan yaklaşımımızın esası da budur.

VI. Türk Dünyası – Kültürel Diplomasi ve Yumuşak Güç

6.1) Kültürel Yeniden Doğuş

İli Nehri kıyısında “Göçebe Şehri ”nin modern kültür-turizm alanı olarak yenilenmesi; Bu gelişme Türk Dünyası kimliğinin yeniden yükselişe geçtiğinin güçlü bir göstergesidir. Kazakistan'ın Türk köklerini görünür kılan bu adımdır. Anahtar Parti bu ve benzeri gelişmeleri, “Türk Medeniyeti Diplomasisi ”nin kültürel omurgasını güçlendiren stratejik bir eşik olarak görmekte; TİKA ve Yunus Emre Enstitüsü gibi kurumların bu projelere aktif katılımıyla Türkiye'nin Türkistan coğrafyasındaki kültürel liderliğinin büyütülmesini savunmaktadır.

6.2)17 Kasım 2025 Kazakistan'da Kenesary Han Camii Açıldı;

Türk–İslam kimliğinin güçlendirilmesi açısından önemli bir diğer adımdır. Kenesary Han Camii, yalnızca bir ibadet mekânı değil; Türk Dünyası'nın tarih bilincini, manevi köklerini ve değer eğitimini aynı çatı altında buluşturan yeni bir kültürel hamledir. Bağımsızlık mücadelesinin simge isimlerinden Kenesary Han'a vefa niteliği taşıyan bu eser, genç nesiller için bir tarih ve kimlik okuluna dönüşme potansiyeli taşıırken, mimarisindeki Türk–İslam estetiği ile modern çizgilerin uyumu, **Anahtar Parti'nin savunduğu “köklerden güç alarak geleceği inşa etme” anlayışıyla birebir örtüşmektedir.** Bu tür yapılar, Türkistan coğrafyasında manevi derinlik, tarih şuuru ve kültürel bütünlüğü pekiştiren yeni bir ortak mimari dilin yükseldiğini gösterirken; **Anahtar Parti** açısından Kenesary Han Camii, bir ibadet merkezi olmanın ötesinde genç kuşaklara iman, kimlik ve tarih bilinci kazandıracak bir “değerler akademisi” olarak görülmektedir.

6.3) 11 Kasım 2024 Türkistan'da Sosyal–Kentsel Dönüşüm Bişkek'te Yeni Bir Ufuk ; “Altay Yerleşim Alanı” Resmen Başladı.

Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te **11 Kasım 2024'te resmen başlatılan Altay Yerleşim Alanı Projesi**, ülkenin bugüne kadar gerçekleştirdiği en büyük kentsel dönüşüm hamlesi olmuştur. Cumhurbaşkanı Sadyr Japarov tarafından temeli atılan bu proje; **1.551 bina, 34.004 daire, 50 hektarlık park alanı, 86 km yol ve 34.005 araçlık otopark** kapasitesiyle yalnızca konut üretmeyi değil, modern bir yaşam ekosistemi oluşturmayı hedeflemiştir. Okullar, anaokulları, hastaneler, rehabilitasyon merkezleri, polis ve itfaiye birimleri ile desteklenen bu yeni yerleşim, Kırgızistan'ın sosyal refah ve şehirleşme vizyonunda önemli bir dönüm noktası olarak görülmüştür.

Bu adım, Türk Dünyasında giderek güçlenen **kentsel kalkınma ve toplumsal refah modellerinin** yeni ve dikkate değer bir örneği olarak öne çıkmaktadır. Kırgızistan'ın attığı bu hamle, Türk Devletleri Teşkilatı'nın ortak kalkınma anlayışıyla uyumlu bir örnek teşkil etmiş; şehirleşmeye dair iyi uygulamaların Türk coğrafyasına yayılabileceğini göstermiştir. **Anahtar Parti** bu gelişmeyi, Türk Dünyasında “sosyal adalet, sürdürülebilir şehirleşme ve halkın yaşam kalitesini yükseltme” hedefleri açısından değerli bulmakta; Türkiye'nin de benzer projeleri stratejik iş birliği çerçevesine dahil etmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

VII. Türk Dünyası – Ekonomi ve Finans: Yeni Bağımsızlık Hatları

7.1) 18 Kasım 2025 — Kazakistan Altın Rezervlerini 324 Tona Çıkarıdı:

Bu durum Türk Dünyasında ekonomik egemenlik eşiğinin yükselişe geçtiğini göstermektedir. World Gold Council'in⁴ 18 Kasım 2025 tarihli raporuna göre Kazakistan Merkez Bankası, altın rezervlerini **324 tona çıkararak** o ayın **dünyadaki en büyük altın alıcısı** konumuna gelmiştir. Bu hamle aslında sadece finansal bir tercih değildir; Türk Dünyası'nın ekonomik bağımsızlık yürüyüşünde sessiz ama son derece kritik bir eşiğin aşılmasıdır. Astana yönetimi bu adımla hem **dolar bağımlılığını azaltan** bir rezerv politikası izlediğini göstermiş hem de küresel ekonomik dalgalanmalara karşı kendi kendini güvenceye alan bir ekonomik savunma hattı oluşturmuştur. Türkistan coğrafyasında uzun süredir hissedilen “ekonomik kırılganlık” algısı, böyle bir rezerv stratejisiyle önemli ölçüde dengelenmiş; Kazakistan, bölgedeki mali disiplinin yeni referans ülkesi hâline gelmiştir.

Türkiye açısından bu gelişme, Anahtar Parti olarak bizim de savunduğumuz “Türk Dünyası Para ve Rezerv Fonu” fikrini güçlendiren en somut işaretlerden biridir. Türkiye'nin finansal mimari tecrübesi, TCMB'nin kriz dönemlerindeki rezerv yönetimi ve Türkiye'nin bölgesel ekonomik vizyonu dikkate alındığında, bu sürecin doğal koordinatörünün Türkiye olduğu açıktır. Anahtar Parti noktasından bakıldığında Kazakistan'ın bu altın hamlesi, yalnızca ekonomik bir karar değil; dilde-fikirde-işte birlik idealinin “ekonomik egemenlik” boyutunda atılmış stratejik bir adımdır. Çünkü geleceğin jeopolitiğinde bağımsız bir Türk Dünyası ancak güçlü rezervler, ortak finansal dayanışma ve kırılgan olmayan ekonomik altyapılar ile ayakta durabilecektir. Anahtar Parti bu nedenle, bu süreci “Türk Dünyası'nın kendi kaderine sahip çıkma iradesi” olarak görmekte ve Türkiye'nin bu dönüşümde liderlik sorumluluğunu üstlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

⁴ World Gold Council (WGC), küresel altın piyasalarını izleyen, analiz eden ve altın talebi/arzu üzerine düzenli raporlar yayımlayan uluslararası bir kuruluştur. Aynı zamanda merkez bankaları, yatırımcılar ve madencilik şirketleri için altın pazarına dair veri ve stratejik öngörü sağlayan en yetkili referans kurum olarak kabul edilir.

VIII. KKTC – Türkiye – Türk Dünyası Üçgeni: Siyasi ve Diplomatik Yeni Dönem

8.1)19 Ekim 2025 KKTC Cumhurbaşkanlığı Seçimi: Erhürman Dönemi, Federasyon ve Tek Devlet Dengesi; Anahtar Parti'nin Yaklaşımı

2025 KKTC Cumhurbaşkanlığı seçimi, yıllardır süren **federasyon–tek devlet** tartışmasını yeni bir zemine taşımıştır. Tufan Erhürman'ın seçimi galip bitirmesi, kampanya döneminde yer yer **federasyoncu söylemler kullanan**, sol tabandan güçlü destek alan bir adayın seçilmesi anlamına gelse de; bu sonuç ne tek taraflı bir federasyon arayışına kapı açmış ve ne de iki devlet politikasından bir geri adım oluşturmuştur. **Halkın mesajı**, Türkiye ile kardeşlikten vazgeçmeden daha kurumsal, daha öngörülebilir bir yönetim talebidir.

Bu nedenle sonuç, federasyon cephesinin “çözüm umudu” beklentisini tamamen karşılamadığı gibi; tek devlet savunucularının kaygı duyduğu türden bir yön değişikliği de yaratmamıştır. Seçim fiilen **her iki pozisyonun da keskinliğini yumuşatmış**, Kıbrıs meselesini artık yalnız “doğu-batı hattı” değil, **Türk Dünyası bağlamında okuma zorunluluğunu** ortaya koymuştur.

Türk Dünyası ve Uluslararası İlişkiler ve de Kurumsal İlişkiler Başkanlığı olarak MYK üyelerimiz ile 15 Kasım Cumhuriyet Bayramı şenliklerine ve resmi resepsiyona katılım sağlanmış, Başbakan ve bakanlar ile resmi ziyaretler gerçekleştirilmiş olup bu konuyla ilgili detaylı bir rapor ayrıca bilgilerinize sunulacaktır.

Kısaca ifade edecek olursak Anahtar Parti açısından bu dönemin anlamı açıktır: Türkiye–KKTC ilişkileri, kişi merkezli değil, **kurumsal devlet akli** temelinde ilerlemeli; Erhürman'ın federasyoncu söylemlerine temkinli yaklaşılırken, KKTC'nin egemen eşitliğini zayıflatmayacak her diplomatik kanalla da çalışılmalıdır.

Anahtar Parti, “Kıbrıs'ta çözüm modeli daima Türk milletinin tek devlet, tam egemenlik ve Türkiye'nin garantörlüğünü tartışmayacak ve kardeşlik çizgisini değiştirmeyecek çizgide ” olmalıdır demektedir.

IX) Türk Dünyası İslam Dünyası Türkiye Üçgeninde İnsani Diplomasi ve Yardımlaşma

9.1)14 Kasım 2025 BM'nin Doğu Türkistan Uygur Kadınları Raporu; ABD–Çin Rekabetinin Türkistan'a Yansıması:

14 Kasım 2025'te Birleşmiş Milletler 'in Çin'in Uygur kadınlarına yönelik zorunlu doğum kontrolü ve demografik baskı politikalarını “soykırımın demografik biçimi” olarak tanımlaması, yalnızca bir insan hakları uyarısı değil; küresel güç mücadelesinin Türkistan coğrafyasına taşındığı yeni bir eşiktir. Çünkü bu rapor, ABD'nin Çin'e yönelik çevreleme stratejisinin (**QUAD genişlemesi, Pasifik ittifakları, IPEF ekonomik kuşatması**)⁵ “ahlaki meşruiyet” boyutunu harekete geçirdiğini göstermiştir. Yani Washington, Çin'i askerî güçle değil, insan hakları ve etnik baskı üzerinden uluslararası alanda sıkıştırmaya çalışıyor; Pekin ise bunu “aşırılıkla mücadele programı” olarak savunarak Batı'nın saldırısını geri püskürtmeye uğraşiyor. Dolayısıyla Doğu Türkistan artık yalnız Çin'in iç meselesi değil, ABD ve Çin rekabetinin en görünür kozlarından biri hâline gelmiş durumdadır.

9.2) Türkiye, Rusya ve Çin Üçgeni: Erdoğan–Bahçeli Dengesi ve Diplomatik İnce Ayar;

Bu raporların yayımlanmasından hemen önce Ankara'nın jeopolitik hattında dikkat çekici bir tablo belirmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan Washington'da kontrollü bir normalleşme zemini ararken, Devlet Bahçeli'nin 18 Eylül'de yaptığı “Türkiye, Rusya ve Çin (TRÇ) ile çok kutuplu iş birliği vizyonunu korumalıdır” çıkışı, uyumdan ziyade **yön kaymasına işaret eden** bir zıtlık üretmiştir.

Bahçeli'nin bu söylemi, özellikle **Doğu Türkistan'daki ağır zulmü görmezden gelen** tutumu nedeniyle, Türk milliyetçiliği hassasiyeti taşıyan geniş kesimlerde ve doğal olarak Anahtar Parti tabanında derin bir rahatsızlık oluşturmuştur. Çünkü **TRÇ** eksenini, yalnızca Rusya ve Çin ile değil, aynı zamanda İngiltere başta olmak üzere Batı'nın finans merkezleriyle yakın ilişkiler kuran Pekin'in çok katmanlı stratejilerini de perdelemektedir.

Bu nedenle Bahçeli'nin “TRÇ eksenini” söylemi; gerçek jeopolitiği açıklamaktan uzak, **nedeni açıkça izah edilemeyen, muğlak ve yönü belirsiz bir çok kutupluluk kurgusu** izlenimi

⁵ **QUAD (ABD, Japonya, Hindistan, Avustralya)** Asya'da Çin'in askerî etkisini sınırlamayı ve Hint-Pasifik deniz yollarını ABD müttefikleri lehine güvenceye almayı hedefleyen, “**Asya'nın NATO'su**” gibi işleyen bir güvenlik çemberidir. Buna paralel şekilde Pasifik İttifakları olarak adlandırılan **AUKUS** merkezli Anglosakson savunma zinciri, Çin'in deniz hâkimiyetini kırmak için nükleer denizaltı teknolojisi ve ortak savunma kapasitesi oluşturarak bölgeyi stratejik bir kuşatma hattına dönüştürmektedir. Bu güvenlik yapılanmalarını tamamlayan ekonomik ayağı ise ABD'nin 2022'de ilan ettiği **IPEF (Hint-Pasifik Ekonomik Çerçevesi)** oluşturmaktadır: IPEF, Asya ekonomilerini Çin'den ayırıştırmayı, tedarik zincirlerini Pekin dışına taşımayı ve dijital ekonomi–temiz enerji standartlarını ABD normlarına bağlamayı amaçlayan bir “ekonomik çevreleme” projesi olarak tasarlanmıştır. Bu üç yapı birlikte okunduğunda, ABD'nin Çin'i askerî, teknolojik ve ekonomik olarak kuşatma stratejisinin bütüncül mimarisi ortaya çıkar.

vermektedir. Dahası, bu söylemin **derin ve gizli bazı niyetleri barındırdığına dair soruları** da beraberinde getirmiştir.

Anahtar Parti açısından mesele nettir: Türkiye'nin çok kutuplu düzende izleyeceği yol, hiçbir ülkenin gölgesine mecbur edilmeden; insan haklarını, Türk Dünyası'nın ortak vicdanını ve adil devlet aklını temel alan bağımsız bir stratejiyle belirlenmelidir. Doğu Türkistan'da yaşanan zulmü görmezden gelen hiçbir eksen, Türk milletinin gerçek jeopolitik tahayyülünü temsil edemez.

Anahtar Parti “Biz ne Çin’e teslim oluruz ne de Batı’nın gölgesine sığınırız” ilkesini savunmakta ve Türkiye'nin güçlü olduğu yer, merkez ülke pozisyonudur. Orta Koridor bizim için sadece bir ticaret hattı değil; Türkistan’daki kardeşlerimizin insan onuruna yaraşır yaşam koşullarına kavuşması için kullanılacak etkili bir ekonomik kaldıraçtır demektedir. Doğu Türkistan’da insan hakları iyileşmeden Çin’in Türk Dünyası üzerindeki ekonomik nüfuzunu genişletmesine onay verilmemesi gerektiğini savunan Anahtar Parti, bu meselede sözde çok kutupluluk söylemine değil Türk milletinin vicdanına, Türk Dünyasının kader ortaklığına ve ahlaki liderlik sorumluluğuna yaslanan bir duruş benimsemektedir.

Anahtar Parti'nin Doğu Türkistan stratejisi üç temel ayak üzerine kuruludur: Ekonomik baskı, uluslararası hukuk ve çift hatlı diplomasi. Türkiye Orta Koridoru Çin’e karşı pazarlık gücüne dönüştürmeli, Türk Devletleri Teşkilatı’nı ortak ve kurumsal bir pozisyona çekmeli; BM, Avrupa Konseyi ve Lahey üzerinden hukuki baskı mekanizmalarını işletmelidir. Aynı anda Pekin’le kapalı kapılar ardında insan hakları şartlı müzakere yürütürken, kamuoyu önünde net bir vicdan dili kullanılmalıdır. Yani Türkiye, bu coğrafyada savaşın değil adaletin; sessizliğin değil vicdanın; edilgenliğin değil stratejik aklın kurucu gücü olmak zorundadır. Doğu Türkistan davası bizim için bir dış politika başlığı değil, tarihî ve ahlaki bir devlet borcudur.

Genel Başkanımızın şu sözleri bu konudaki parti görüşümüzü yansıtmaktadır:

-Bir Millet Soydaşının Feryadına Sağır Kesiliyorsa, O Millet Kendi Gök Kubbesini Kaybetmiş Demektir.

- Doğu Türkistan’da Yaşanan Sadece İnsan Hakları İhlali Değildir; Bu, Türk Milletinin Yüreğine Vurulan Zincirdir.

- Devlet Devletliğini Yapacak; Çin’e Karşı Masada Güçlü Konuşacak. Biz İktidar Olsaydık Susmazdık, Saklanmazdık; Gereğini Yapardık.

-Biz Kimseyle Kavga Aramayız Ama Türk'ün Sessiz Çılgılığını Duymayanla da Aynı Yolda Yürümeyiz.

9.3) Türkistan Devletlerinin Sessizliği ve Türk Dünyası İçinde Hem Aidiyet Hem Kırgınlık Üretmesi

BM raporu Türkistan coğrafyasında derin bir ikilem yaratmış olup bir tarafta Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan gibi devletler, Çin ile yüksek ekonomik bağımlılık nedeniyle Uygur meselesinde sert bir tepki vermekten kaçınırken diğer tarafta Türk kamuoyunda ve özellikle Türkiye'de "Doğu Türkistan'ın sessiz çılgılığı" yeniden büyük bir vicdani kırılma yaratmıştır. Bu sessizlik ve öfke ikilemi, Türk Devletleri Teşkilatı içinde ahlaki dış politika ve stratejik bağımsızlık tartışmasını hızlandırmıştır. Aynı ikilem aslında KKTC için de geçerlidir. Ayrıca ABD'nin bu raporu aynı günlerde servis etmesi, Türkistan devletlerinin Çin ile yakınlaşmasını zorlaştırmayı amaçlayan bir küresel hamle olarak da yorumlanmıştır. Yani mesele yalnız insan hakkı değil; bu Çin'in Batı dışı Türkistan açılımını daraltmak isteyen büyük güç rekabetidir.

Anahtar Parti'nin Stratejik Pozisyonu yine isabetli bir söylemle "Ne batı'nın sessiz ortağı, ne doğu'nun suskun müttefiki" olma üstüne kuruludur. Anahtar Parti bu tabloyu üç boyutta değerlendirmektedir: Ahlaki boyutta, Doğu Türkistan'da kadınlara yönelik taciz ve baskı Türk Dünyası'nın onur meselesidir; sessizlik bir tercih olamaz, fakat hamasi değil diplomatik çözüm odaklı bir duruş şarttır. Jeopolitik boyutta, ABD'nin Çin'i "etik kuşatma" altına aldığı bu dönemde Türkiye aradaki denge aktörüdür; Çin'le ekonomik ilişkileri yıkmadan insan hakları diplomasisi yürütmek, Ankara'ya özgü bir denge sanatıdır. Türk Dünyası boyutunda, Anahtar Parti, TDT bünyesinde "İnsani Diplomasiler Komitesi" kurulmasını savunarak Uygur meselesini duygusal tepkinin değil, kurumsal vicdanın konusu hâline getirmeyi hedeflemelidir.

Bu bağlamda Türk Dünyası ve Uluslararası İlişkiler Başkanlığı ve bağlı politika başkanlıkları tarafından Doğu Türkistan Türklüğünün sessiz çılgılığını duyurulabilmek için etkin faaliyetler yapılmış ve yapılmaya da devam edilecektir.

9.4)6 Kasım 2025 Kırgızistan Türkiye'nin Desteğiyle Suriye'ye 150 Ton İnsani Yardım Gönderdi:

Anadolu ile Türkistan arasındaki kadim "Qardaş Kömegi" geleneğinin bugün yeniden hayat bulduğunu ve İslam coğrafyasında yöneldiğin gösteren anlamlı bir adımdır. Unutmayalım Milli Mücadele'de Azerbaycan'ın, Buhara Türklerinin, Hindistan Müslümanları'nın yardımları hayati önemdeydi. Kırgızistan'ın bu kendi imkânlarını aşan yardımın Türkiye üzerinden yapılması, Ankara'nın hem Türk Dünyasında hem İslam coğrafyasında vicdan ve merhamet merkezli bir konuma yükseldiğini göstermektedir. Ancak bu olumlu tablo yaşanırken,

Kazakistan'ın İbrahim Anlaşmalarına yönelmesi, Güney Kıbrıs'ta bazı Türk devletlerinin temsilcilik açması ve Türkiye-ABD yakınlaşmasının bölgesel dengeyi zaman zaman Ankara aleyhine esnetmesi gibi gelişmeler Türk Dünyasının geleceği açısından dikkatle izlenmelidir. **Bu nedenle Anahtar Parti, bir yandan Qardaş Kömegi geleneğini yaşatan bu tür insani dayanışmaları desteklerken; diğer yandan Türk Dünyasının yönünü dış güçlerin değil, Türkiye'nin adalet, kardeşlik ve bağımsızlık esaslı geleneğinin belirlemesi gerektiğini kararlılıkla vurgulamaktadır. Türkiye sadece yardım ulaştırıcı bir ülke değil; Türkistan'la gönül bağı kuran, İslam coğrafyasında merhameti temsil eden ve bölgesinde adaleti önceleyen asli bir güç olacaktır.**

9.5) Kırgızistan–Mısır temasları (4-5 Kasım 2025) Türk Dünyası ve İslam Dünyası Arasında köprü diplomasisi.

Kırgızistan Cumhurbaşkanı Japarov'un 4-5 Kasım 2025'te Kahire ziyareti, yüzeyde ekonomik temas gibi görünse de gerçekte Türk Dünyası'nın Afrika–Arap havzasına açılan ilk ciddi adımıdır. Kırgızistan'ın Afrika kapısı olarak Mısır'ı seçmesi, Ankara'nın dikkatle okuması gereken bir tercihtir; çünkü Kahire, ABD'nin bölgedeki en güçlü müttefiki ve İsrail güvenlik mimarisinin merkez taşıdır. Bu nedenle ziyaret, sadece diplomatik bir jest değil, Washington'ın Afrika–Türkistan arasında kurmaya çalıştığı yeni güvenlik ve tedarik hattının bir parçası olarak görülmektedir. Fransa ve İngiltere'nin Afrika'da hızla güç kaybettiği bir süreçte ABD'nin bölgeye yeniden yerleşme çabası açıkça hissedilmekte olduğu için bu konuda dikkatli olunmasında fayda vardır.

Bu tablo, Türkiye açısından hem risk hem fırsat üretmektedir. Türk Dünyası ülkeleri ABD eksenli yeni bir hatta çekilmeye başlarken, Türkiye'nin Filistin, KKTC ve Doğu Akdeniz dosyalarında savunduğu adalet eksenli pozisyonun yalnızlaşma ihtimali ciddiye alınmalıdır. Bu nedenle Ankara'nın doğru stratejisi ne Mısır'ı rakip görmek ne de ABD merkezli sürece sorgusuz dahil olmaktır. **Türkiye, Afrika–Türkistan hattında dengeyi kendi merkezinde kurmalı; Mısır'la işbirliğini seçici biçimde derinleştirirken Türk Dünyası'nın yönünü Washington değil Ankara belirlemelidir. Anahtar Parti'nin yaklaşımı da tam bu çizgide olup “Biz ne eski sömürgecilerin dilini konuşuruz ne de yeni güç merkezlerine teslim oluruz; Türkiye, Mısır'la birlikte ama kendi vizyonuyla hareket eden adalet eksenli bir bölge gücüdür” şeklindedir.**

X. Türkiye İç Gündemi – Küresel Yansımalar

10.1)27 Ekim 2025 Türkiye Futbol Federasyonu Bahis Skandalı:

Bu olay yalnızca spor dünyasını değil, Türkiye'nin uluslararası spor diplomasisini ve kurum imajını da doğrudan etkileyen bir gelişme olmuştur. Ancak 2032 Avrupa Futbol Şampiyonası hazırlıkları sürerken böyle bir skandalın gündeme gelmesi, ülkenin spor güvenilirliği açısından risk yaratsa da; hükümetin hızlı soruşturma refleksi kurumsal şeffaflık vurgusu açısından önemli bir fırsat sunmaktadır.

Türkiye'de 2011 Şike Davası ve uluslararası alanda 2015 FIFA Gate süreci, benzer krizlerin spor kurumlarında kapsamlı reformlara kapı araladığını göstermiştir. Dolayısıyla 2025'teki bahis iddiaları yalnızca bir adli vaka değil; Türkiye açısından hem kurumsal yenilenme hem de ulusal imaj yönetimi testi niteliği taşımaktadır. Bu sürecin doğru yönetilmesi, Türkiye'nin "temiz spor" algısını güçlendirebilir ve uluslararası arenada oluşan önyargıları kırmak için bir fırsat penceresi oluşturabilir.

A
PARTİ

ANAHTAR PARTİ
TÜRK DÜNYASI
ve **ULUSLARARASI**
İLİŞKİLER BAŞKANLIĞI